

ÇİN, GWADAR LİMANI VE HİNDİSTAN'IN TEHDİT ALGISI

Figen AYDIN

Dış Politika ve Güvenlik Araştırmaları Merkezi

Çin Halk Cumhuriyeti, geçmişinde Batılı güçlerin Asya ve Hint Okyanusu'ndaki askerî üslerinden son derece rahatsız olmuş ve üslerin kapatılmasını talep etmiştir. Bu talep Çin'in dış politikasında emperyalizm ve sömürgecilik karşıtı duruşunun önemli bir parçası olmuştur. Uzmanlara göre Çin, artık uluslararası düzenin gerçeklerine uyum sağlamaya başlamıştır. Pekin, artık kendi çıkarları doğrultusunda olduğu müddetçe, yabancı askerî üsleri ideolojik objektifinden değil, güvenlik çıkarları noktasından görmektedir (Mohan, 2019). Çin'in siyasî ve ekonomik gücünün artmasının bu tavır değişikliğinde önemli bir payı olmuştur.

Çin ekonomisi, özellikle enerji kaynakları için hayati bir güzergâh olan Hint Okyanusu'nun ticaret yollarına oldukça bağımlıdır. Bu nedenle Çin'in Hint Okyanusu boyunca kendi enerji hatlarının güvenliği adına askerî adımlar atması normal karşılanmaktadır. Gelecek yıllarda da bölge üzerinde Çin Hükümetinin pergel adımlarını görmek mümkün olacaktır (Cooper, 2018). Bunun ilk örneği de Afrika Boynuzunun güneyinde yer alan Cibuti Limanını satın alarak limana askerî üs kurmasıdır (Akçay, 2019, s. 2). 2017 yılında açılan liman, Çin'e Umman Denizi'nin en batısında konumlanabilme imkânı tanımaktadır.

Çin'in, Afrika'yı seçmesi tesadüf olarak görülmemektedir (Kuo, 2017). Cibuti Limanı, bir yandan Çin'in kıtaya olan bağlılığını ifade ederken bir yandan da jeoekonomik maksatlarını resmetmektedir. Zira Cibuti, dünyanın deniz kaynaklı petrol ticaretinin %10'unun her yıl içinden geçtiği Süveyş Kanalı'nın yakınında konumlanmaktadır (Kuo, 2017). Nitekim Çin, bir yandan enerji bağımlılığının verdiği zorunlulukla kendi enerji yollarının güvenliğini sağlarken, diğer yandan büyük güç kimliği ile bölgesel güvenlikte söz sahibi olmaya niyetlenmektedir.

Satın aldığı ve uzun yıllar kullanmak amacıyla kiraladığı limanlar için stratejik askerî işlevi yerine getirme potansiyeline sahip gözüyle bakılmaktadır. “İnci dizisi” ismi verilen liman yatırımlarının Çin’in askerî gücünü kendi bölgesine yansıtmasına izin verebileceği düşünülmektedir. Kesin olan, Çin’in, projesi ile deniz şeritleri dâhil, bilhassa enerji kaynaklarının güzergâhı olan boğma noktalarını güvenleştirmesini sağlayacak olduğudur (Fang ve Choo, 2019).

Pakistan’ın Gwadar Limanını da Kuşak Yol Projesi içerisine dâhil eden Çin, limanın askerî bir üs olarak değil lojistik mahiyetli bir liman olarak kullanılacağını sıkça dile getirmektedir. Hint Okyanusu’na ikinci bir erişim sağlayan limanın tıpkı Cibuti gibi Çin’e pek çok yönden katkı sunacağı kesindir. Kuşak Yol Projesi’nin deniz güzergâhı olan 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu, Çin’in Avrupa’ya dahası Orta ve Güney Amerika’ya kadar deniz yolları ile ulaşabilmesini sağlamaktadır.

ABD Savunma Bakanlığı, 2019 Nisan ayı sonunda yayınlanan ABD Kongresi’nin yıllık raporunda “Çin, uzun süredir dostane bir ilişki ve

benzer stratejik çıkarılara sahip olduğu ülkelerde ilave askerî üsler kurmaya çalışacak” ifadeleri kullanılmıştır. (Mohan, 2019). Pakistan’ın Gwadar limanının bu anlamda bir üs olmadığı, Kuşak Yol ortaklığı adına kurulduğu ve sadece lojistik kaygılarla işletileceği ifade edilmektedir. Ancak limanın muazzam büyüklüğü, Pakistan’ın Çin’in yakın bir askerî ortağı olduğu ve limanın Çin enerji güzergâhının kritik bir noktasında konumlandığı düşünüldüğünde Gwadar Limanı’nın, ikinci Cibuti olarak faaliyete geçirilmesi muhtemel görülmektedir. Jeopolitik ve enerji güvenliği açısından bakıldığında Çin savaş gemilerinin ve denizaltılarının yakında Gwadar’da kalıcı bir temele dayandırılabilmesi ihtimaller arasına girmektedir.

Dahası Çin, Pakistan gibi deniz gücü daha sınırlı olan ülkelerle çalışmak istemektedir. Zira bu işbirliği, aynı zamanda Hint ordusu için potansiyel bir tehdit unsuru oluşturmaktadır ve Hint Donanması’nda gerginliklerin artmasına neden olacaktır. Bunların yanı sıra modern çift kullanımlı denizcilik tesisleri, çatışma durumunda askerî operasyonları desteklemek için ticarî bir limanı, askerî olarak da kullanabilmek anlamına gelmektedir. Gizli mühimmat stokları için Pekin’in olası çatışma durumunda çift kullanımlı tesisleri askerî üs hâline getirmek için girişimlerde bulunması beklenmektedir.

2018 yılında küresel askerî harcamalar 2017 yılına oranla %2,6 artış göstermiş ve 1 trilyon 822 milyar dolar olmuştur. ABD, Çin, Suudi Arabistan, Hindistan ve Fransa 2018 yılının en büyük askerî harcamalarını yapan ülkeler olmuşlardır. Söz konusu ülkeler, küresel askerî harcamaların %60'ını oluşturmuştur. Liman yatırımlarının yanı sıra Çin, ordusunu ve bilhassa donanmasını modernize etmektedir. Envanterine yeni silahlar, denizaltılar, uçak gemisi eklemeyi başaran Çin, neredeyse tüm deniz kuvvetlerini nükleer güç ile desteklemektedir.

Tüm bunlardan anlaşılın Pekin'in bir süredir Hint Okyanusu'ndaki stratejik ayak izini genişletmeye çalışmakta olduğudur. Korsanlık faaliyetleriyle mücadelenin ve deniz tatbikatlarının artan sıklığı, denizcilik altyapı projelerine yapılan yatırımlar dahası Çin Donanmasına eklenen yeni silah ve gemiler göz önüne alındığında Hint Okyanusu boyunca uzanan Çin deniz gücü, bölgesel güç olan Hindistan adına hafife alınacak stratejik bir durum değildir. Çünkü Hint Okyanusu'nda sürekli olan bir "Çin deniz gücü varlığı", Pekin'in bölgeye stratejik olarak hâkim olması adına ihtiyaç duyduğu tek güçtür.

Hindistan için ise Çin'in deniz varlığının güçlenmesi avantajlı bir durum değildir. Çin Deniz Kuvvetleri'nin deniz güvenliği için bölgede hazır bulunması, bölgesel güvenliğin ve deniz güvenliğinin Hindistan kontrolünden çıkması demek olacaktır. Çin donanmasının varlığı, Hint Donanması'nın güvenlik sağlayıcısı olarak bölgedeki önceliğine meydan okuyacaktır. Bu durum Hindistan'ın bölgedeki stratejik etkisini de zayıflatacaktır. Gwadar Limanı'nın satın alınması ve askerî limana çevrilme ihtimali, Hindistan için daha yakın gelecekte bir güvenlik zafiyeti yaratabilecektir.

Bununla birlikte Hindistan, Çin kadar yüksek teknolojiye sahip değildir. Örneğin Çin'e ait hipersonik silahların vurulması son derece zordur. Çin'in batısındaki Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nden fırlatılan hipersonik bir silah, yirmi dakika içinde Hindistan'ın Başkenti Yeni Delhi'ye ulaşabilir niteliktedir. Dahası Hindistan, kıtalararası balistik füzeyle sahip 6. ülke olmasına rağmen balistik füzeleri vurmak için hava savunma ağı yoktur. Hindistan anti-balistik füze sistemi henüz geliştirilme aşamasındadır. Çin ise orta ve uzun menzilli (kıtalararası) balistik füzelerini hayli geliştirmiş bulunmaktadır. Çin'in 5. nesil silahları da Hindistan için güvenlik tehdidi demektir. Örneğin J-20 uçağı gizlilik özelliğine sahiptir. Olası bir çatışmada Hindistan hava savunma ağı içerisinde hem hava hem de karadaki hedefler için gizlilik özelliğini kullanabilecektir.

Çin'in Pakistan'ın Gwadar Limanı'nı uzun dönem için (43 yıl) kiralarak bölgedeki ayak izini genişletmesi de donanmasının modernize edilmesi de Hindistan'ın tehdit algısını geliştirmektedir. Hindistan'ın S-400 hava savunma sistemi almak istemesi ve bu sebeple de ABD ile bazı anlaşmazlıklar yaşamış olması da Hindistan'ın Gwadar Limanı ile güçlenen Pakistan-Çin ilişkilerini dengelemek ve bu iki ülkeden kaynaklanan tehdit algısını hafifletmek niyetinde olduğuna işaret etmektedir.

Kaynakça

- Akçay, N. (2019). Çin Ordusu'nun Küresel Yükselişi ve Modernizasyon Çabaları. Erişim tarihi: 03/03/2019. Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM), Doğu Asya ve Pasifik. No: 1399.
- Copp, K. (2014). Air Power Australia. PLA-AF Airborne Early Warning & Control Programs. Erişim tarihi: 09/10/2018. <https://www.ousairpower.net/APA-PLA-AWACS-Programs.html>
- Fang, N., Choo, A., (2019). China's Naval Expansionism is Natural Path for Emerging Global Power. Erişim tarihi: 02/08/2019. <https://asia.nikkei.com/Opinion/China-s-naval-expansionism-is-natural-path-for-emerging-global-power>
- Kuo, L. (2017). China Has Officially Opened Its First Overseas Military Base in Djibouti in the Horn of Africa. Erişim tarihi: 12/04/2019. <https://qz.com/africa/1043185/china-has-officially-opened-its-first-overseas-military-base-in-djibouti-in-the-horn-of-africa/>
- Mohan, R. (2019). As Beijing Races Ahead in Quest for a Military Footprint, Delhi has Some Catching Up to Do. Erişim tarihi: 21.12.2019. <https://carnegieindia.org/2019/05/07/as-beijing-races-ahead-in-quest-for-military-footprint-delhi-has-some-catching-up-to-do-pub-79083>